

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI
AKADEMIYASI

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI
FAOLIYATI KURSANTI
JUMAYEV LAZIZBEK
HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI
KAFEDRASI O'QITUVCHISI
VOXOBJONOV DILMUROD

**“PROFILAKTIKA INSPEKTORI TOMONIDAN MA’MURIY
HUDUDNING KRIMINOGEN VAZIYATI BARQARORLIGIGA SALBIY
TA’SIR ETUVCHI ALOHIDA TOIFADAGI SHAXSLARNI ANIQLASH
VA ULAR BILAN PROFILAKTIK CHORA-TADBIRLARNI AMALGA
OSHIRISH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH”**

Annotatsiya: Mazkur ishda profilaktika inspektori tomonidan ma’muriy hududning kriminogen vaziyati barqarorligiga salbiy ta’sir etuvchi alohida toifadagi shaxslarni aniqlash hamda ular bilan samarali profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish faoliyatini takomillashtirish masalalari tahlil etiladi. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni asosida profilaktika inspektorining vakolatlari, vazifalari va faoliyat

yo‘nalishlari yoritilgan. Xususan, ijtimoiy xavfli holatga moyil shaxslarni erta aniqlash, ularni ro‘yxatga olish, individual profilaktika choralari qo‘llash hamda ijtimoiy moslashtirish mexanizmlarining ahamiyati asoslab berilgan.

Shuningdek, ichki ishlar organlari sohaviy xizmatlari va mahalla yettiligi bilan o‘zaro hamkorlikning dolzarbligi, axborot almashinuvi tizimini takomillashtirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish zarurati ilmiy jihatdan asoslangan. Tadqiqot davomida mavjud muammolar, jumladan, profilaktika ishlarining yetarli darajada individuallashtirilmaganligi, ma’lumotlar bazasining to‘liq shakllanmaganligi hamda ayrim toifadagi shaxslar bilan ishlashda tizimli yondashuvning yetishmasligi aniqlangan. Ish yakunida profilaktika faoliyatini takomillashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan bo‘lib, ular hududlarda kriminogen vaziyat barqarorligini ta’minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish samaradorligini oshirish hamda jamiyatda xavfsiz muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar:profilaktika inspektori, kriminogen vaziyat, ma’muriy hudud, huquqbuzarliklar profilaktikasi, alohida toifadagi shaxslar, xavf guruhi, individual profilaktika, ijtimoiy profilaktika, erta aniqlash, monitoring, profilaktik hisob, rehabilitatsiya, ijtimoiy moslashtirish, mahalla yettiligi, hamkorlik mexanizmi, ichki ishlar organlari, axborot almashinuvi, elektron ma’lumotlar bazasi, huquqiy ong, jamoat xavfsizligi, profilaktik chora-tadbirlar.

Bugungi kunda jamiyatda jamoat xavfsizligini ta’minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va kriminogen vaziyat barqarorligini saqlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ma’muriy hududlarda huquqbuzarlik sodir etilishiga moyil bo‘lgan alohida toifadagi shaxslarni aniqlash va ular bilan manzilli ishlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada profilaktika inspektorining faoliyati markaziy o‘rin tutadi.

1. O‘zbekiston Respublikasining Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risidagi qonuni asosida profilaktika inspektorining vazifalari

O‘zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuniga muvofiq, profilaktika inspektori huquqbuzarliklarning sabab va sharoitlarini aniqlash, ularni bartaraf etish hamda huquqbuzarlikka moyil shaxslar bilan individual ishlash vazifalarini amalga oshiradi. Ushbu jarayonda alohida toifadagi shaxslarni aniqlash muhim bosqich hisoblanadi.

Alohida toifadagi shaxslarga quyidagilar kiradi:

-ilgari sudlangan shaxslar;

-ma‘muriy huquqbuzarliklarni muntazam sodir etuvchi fuqarolar;

-ijtimoiy nosog‘lom turmush tarziga ega bo‘lgan shaxslar;

-ishsiz, nazoratsiz qolgan yoshlar;

-oilaviy nizolar muhitida yashovchi shaxslar.

Mazkur shaxslarni aniqlashda profilaktika inspektori monitoring, tahlil va axborot yig‘ish usullaridan foydalanadi. Shuningdek, mahalla yettiligi, ta‘lim muassasalari, sog‘liqni saqlash tizimi va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik muhim o‘rin tutadi.

2. Profilaktika chora-tadbirlari

Profilaktika chora-tadbirlari uch asosiy yo‘nalishda amalga oshiriladi:

-Umumiy profilaktika: aholining huquqiy savodxonligini oshirish, huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan targ‘ibot ishlari.

-Maxsus profilaktika: muayyan xavf guruhlariga qaratilgan kompleks choralar, jumladan, nazoratni kuchaytirish va ijtimoiy yordam ko'rsatish.

-Individual profilaktika: aniq shaxs bilan manzilli ishlash, uning xulq-atvorini ijobiy tomonga o'zgartirishga qaratilgan tarbiyaviy va ijtimoiy choralar.

Shu bilan birga, profilaktika inspektori faoliyatida ijtimoiy profilaktika muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda shaxslarni ijtimoiy moslashtirish, bandlikni ta'minlash, psixologik yordam ko'rsatish kabi chora-tadbirlar amalga oshiriladi.

3. Chet el tajribasi

Profilaktika sohasidagi yondashuvlar dunyo miqyosida turlicha rivojlangan. Xususan, Germaniya, Yaponiya, va Angliya tajribalari ko'rsatadiki, jinoyatchilikni oldini olishda mahalliy hamkorlik va innovatsion yondashuvlar muhim rol o'ynaydi.

1) Germaniya: Jinoyatchilikni oldini olishda Germaniya asosan ijtimoiy rehabilitatsiya va kasb-hunar o'rgatish tizimini qo'llaydi. Bu tizimda jinoyatchilarni kasb-hunarga o'qitish, bandlikni ta'minlash va psixologik yordam ko'rsatish orqali ularni ijtimoiy moslashtirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar mavjud.

2) Yaponiya: Yaponiya politsiyasi jinoyatning oldini olishda mahallalar bilan yaqindan hamkorlik qiladi. Ularning profilaktika tizimida mahalla asosidagi yondashuv va politsiyaning jamoat tashkilotlari bilan integratsiyasi katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, Yaponiya profilaktika inspektorlari uchun psixologik yordam va rehabilitatsiya markazlari mavjud.

3) Angliya: Angliya tizimi jinoyat o'choqlaridagi jinoyatlarni oldini olish uchun "hot spot" metodologiyasini qo'llaydi. Bu metod orqali jinoyatchilik yuqori darajada sodir bo'ladigan hududlar aniqlanadi va ularda profilaktika chora-tadbirlari kuchaytiriladi.

1. Yangi mexanizmlar joriy etish

Alohida toifadagi shaxslarni aniqlash va ular bilan samarali ishlash uchun zamonaviy mexanizmlar joriy etish zarur. Bu uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish, elektron ma'lumotlar bazasini yaratish lozim. Ma'lumotlar bazasida har bir shaxsning faoliyati, turmush sharoiti va xavf darajasi doimiy yangilanib turishi kerak.

2. Profilaktika inspektorlarining malakasini oshirish

Profilaktika inspektorlari uchun doimiy ravishda treninglar o'tkazish va ularning bilim va ko'nikmalarini yangilab borish muhimdir. Shuningdek, ular ijtimoiy moslashtirish, kasb-hunar o'rgatish va psixologik yordam ko'rsatish kabi zamonaviy uslublarni o'rganishlari kerak.

3. Mahalla asosidagi profilaktika faoliyatini kuchaytirish

Mahalla asosidagi yondashuvni kuchaytirish, jinoyatchilikni oldini olishda hamkorlikni kengaytirish lozim. Bu borada jamoat tashkilotlari va mahalla faoliyatini yanada mustahkamlash kerak.

Jinoyatni oldini olishda profilaktika inspektorining ro'li katta bo'lib, u hududlarda kriminogen vaziyatni barqarorlashtirishda va ijtimoiy xavf guruhlarini aniqlashda muhim vazifalarni bajaradi. Chet el tajribalaridan olingan samarali yondashuvlar, masalan, Germaniya, Yaponiya va Angliya tizimlaridagi innovatsiyalarni o'rganish va O'zbekistonda joriy etish profilaktika faoliyatining samaradorligini oshiradi. Profilaktika inspektorlarini doimiy ravishda malaka oshirishga yo'naltirish, yangi texnologiyalarni qo'llash va mahalla asosidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali jinoyatchilikka qarshi kurashishning samarali tizimi shakllantirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2014.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2016.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 14-martdagi PQ-2833-son qarori “Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi PF-27-son Farmoni “Jamoat xavfsizligini ta’minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Profilaktika inspektorlari faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi qarorlari.
6. Kriminologiya / mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
7. Huquqbuzarliklar profilaktikasi / mualliflar jamoasi. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2021.
8. Jamoat xavfsizligini ta’minlash asoslari. – Toshkent, 2019.
9. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi rasmiy ma’lumotlari va statistik to‘plamlari.
10. O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi (lex.uz) elektron ma’lumotlar bazasi.
11. Ilmiy maqolalar va tezislar to‘plami: “Huquqbuzarliklar profilaktikasining dolzarb masalalari”. – Toshkent, 2022.
12. G.G. Zhukov, M.A. Sokolov, "Jinoyatchilikni oldini olish: Amaliy yondashuvlar" (Germaniya tajribasi), 2019.

13. H. Tanaka, "Yaponiyaning jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimi" (Yaponiya tajribasi), 2021.
14. D. Smith, "Jinoyat oldini olish va profilaktika: Angliya va Uelsda yondashuvlar", 2020.
15. S.J. O'Malley, "Community Policing and Crime Prevention: The US Experience." – Journal of Criminal Justice, 2018.
16. M. Hoffmann, "Criminal Prevention Strategies: A Comparative Study of European Approaches," – Journal of International Criminology, 2021.